

Edisi
VI

KAMUS MADURA-INDONESIA KONTEMPORER

Disusun oleh:
Muhri, S.Pd., M.A.

MUHRI, S.Pd., M.A.

KAMUS MADURA–INDONESIA KONTEMPORER

PENERBIT
YAYASAN ARRAUDLAH BANGKALAN

KAMUS MADURA–INDONESIA KONTEMPORER

© Muhri, S.Pd., M.A

Rancangan sampul dan perwajahan
oleh Madura Jaya

Diterbitkan pertama kali dalam bentuk buku elektronik
oleh LBS ebook,
Bangkalan, September 2010

Terbitan V: Mei 2013

Terbitan VI, Edisi 6: Februari 2016

Nomor ISBN 978–602–71483–1–4

KATA PENGANTAR (terbitan VI)

Setelah tertunda dan terabaikan, edisi keenam kamus ini bisa terbit. Pada terbitan kali ini jumlah lema sudah mencapai 2391. Pencapaian ini belum merupakan pencapaian yang mendekati sempurna sekali pun. Pencapaian ini sangat jauh dari sempurna mengingat luasnya kosa kata bahasa Madura. Ada berbagai dialek yang belum terpetakan. Ada perkembangan bahasa baru yang diadopsi. Juga bahasa lama yang tidak atau belum terjangkau mengingat keterbatasan referensi. Semua itu belum menghitung kata-kata yang terjangkau yang masih belum sempat dimasukkan dalam kamus ini.

Seperti maksud penulisan pada terbitan pertama, buku ini akan terus disempurnakan tanpa batas akhir. Dengan mengambil konsep belajar sambil melakukan, *learning by doing*. Kamus ini akan selalu berkembang dan disempurnakan.

Terima kasih saya sampaikan kepada kedua orang tua saya, adik-adik, dan keluarga saya yang mendukung tersusunnya buku ini. Kepada guru-guru saya yang tidak bisa saya sebutkan, rekan-rekan dosen, dan mahasiswa saya, saya berutang inspirasi dan dorongan semangat yang tanpa itu buku ini tidak akan pernah hadir.

Akhir kata, tak ada yang sempurna. Semua memiliki kekurangan. Demikian pula kamus ini. Bagi Anda yang peduli dengan bahasa Madura, mohon mengirimkan saran, kritik, dan masukan ke email muhrimohtar1234@gmail.com

Bangkalan, 4 Februari 2016

Muhri, S.Pd., M.A.

PETUNJUK PENGGUNAAN

Daftar Singkatan

adj : adjektiva/ kata sifat

adv : adverbial/ kata keterangan

bd : bentuk dasar (hanya ditemukan bentuk turunan, *bd* ini ditulis berdasarkan beberapa bentuk turunan)

fig. : makna figuratif

fn: frase nominal

hrf : arti secara harfiah

idm : idiom

kas : kasar

(M) : bahasa menengah

(MB): Madura barat (Bangkalan, Sampang)

(MT): Madura timur (Pamekasan, Sumenep)

n : nomina/kata benda

num: numeralia

ono : onomatope; tiruan bunyi

p : partikel

perib : peribahasa

pron: pronomina/kata ganti

(R) : bahasa rendah/kasar

sin. : sinonim

sso : seseorang

(T) : bahasa tinggi/halus

ungk : ungkapan

v : verba/kata kerja

vi : verba intransitif

vt : verba transitif

vp : verba pasif

Daftar Simbol Fonetik

'...' : menunjukkan arti denotatif

"..." : peribahasa dalam bahasa Indonesia

(...) : penjelasan peribahasa

ε: bunyi <e> pada memang, kontemporer, colek

ɛ: bunyi <e> pada
sedang, kode, sesal

ə: bunyi <e> pada
kertas, perjaka, senter

e: bunyi <e> pada tape,
konde

ŋ : bunyi <ng> pada
Ngadimin, bangau,
lubang

ñ : bunyi <ny> pada
nya, penyamun

ɔ : bunyi <o> pada
kopi, soda, mosi

o : bunyi <o> pada
soto, toko, Solo

DAFTAR ISI

SAMPUL DALAM	i	-	ii
KATA PENGANTAR	v	-	vi
PETUNJUK PENGGUNAAN	vii	-	viii
DAFTAR ISI	ix	-	x
A	1	-	16
B	17	-	45
C	46	-	54
D	55	-	63
E	64	-	70
F	71	-	71
G	72	-	84
H	85	-	86
I	87	-	87
J	88	-	97
K	98	-	122
L	123	-	132
M	133	-	144
N	145	-	148
O	149	-	158
P	159	-	179
Q	180	-	180
R	181	-	189
S	190	-	207
T	208	-	231
U	232	-	232
W	233	-	233
Y	234	-	234

Z_____	235	-	235
DAFTAR PUSTAKA_____	236	-	237

A

a- [a] prefiks yang jika dihubungkan dengan bentuk dasar menjadi kata kerja misalnya *tokar* ‘perkelahian;

pertengkar’an menjadi *atokar* ‘berkelahi’

-a [a] suffiks yang berarti akan atau hendak, misalnya *atokarra* menjadi ‘hendak atau akan berkelahi’

aba [aba] {Ar.} *n* 1 bapak; 2 panggilan untuk orang yang lebih tua yang sudah melaksanakan ibadah haji

abâ [abe] *i* seruan keheranan, kekaguman seperti aduh, ko’?, dsb.

abâ’ [abeʔ] *n* 1 diri *abâ’eng* ‘dirinya’ 2 badan *lo’ nyaman abâ’* ‘tidak enak badan’

saabâ’ sebadan

bâ’-abâ’ân 1 sendiri 2 diriku sendiri

bâ’-saabâ’ hanya sendiri

abâ’ dhibi’ diri sendiri

abâ’ dhibi’ → *aba’ dhibi’*

abâ’ sampayan ‘diri/badan penjemuran’ kelihatan pantas memakai apa saja

abâ’ kamondurân ‘badan/diri bunglon’ selalu senang di mana pun;

mudah menyesuaikan diri

abâ’ kèsa cèlak gherrâng dikatakan kepada orang yang sangat miskin

abâ’ seggher kakowadhân

abâli polè, rassa sakè’ pas èlang badan segar

kekuatan kembali lagi, kemudian rasa sakit menghilang

abâ’na [abeʔna] *pron* [R] kamu

aba’en [abeʔən] *pron* [R] kamu

aba’eng [abeʔəŋ] *pron* [R] kamu *bilâ abâ’eng sè amaèna ka roma?* ‘kapan kamu main ke rumah’

abad [a.bad] *n* abad (masa seratus tahun)

¹**abâk** [abek] a agak; sedikit
abâk sakè 'agak/sedikit
sakit'

bâk-abâk sedikit agak
bâk-abâk sakè 'sedikit
agak sakit'

²**abâk** [abek] **bâk-abâk** *v*
membasahi badan sebelah
atas (ttg. Mandi setengah
badan)

abân [aben] *adv* siang
(antara pukul 10.00 -
13.00)

bân-abân *adv* waktu siang

¹**abâng** [aben] **ngabâng** *v*
terbang, mengangkasa

ngabângaghi *v* mener-
bangkan

pangabângnga *n* cara
terbangnya

bâng-abâng *n* angkasa;
langit; awing-awang

²**abâng** [aben] **ebang-**
abange *v* ditakut-takuti

³**abâng** [aben] **abanganna** *v*
kelihatannya, tampaknya,
sepertinya

abâr [aber] **bâr-abâr** hawar;
awar-awar; nama pohon
yang getahnya menyebab-

kan gatal bila terkena
kulit; *Fiscus septica*

abâs [abes] *v* pandang

ngabâs *vt* memandang
(dengan maksud menga-
gumi dsb) *Tadâ' orèng*
ngabâs arè sè ta' solap.

'tak ada orang yang
memandang matahari
tanpa silau'

ngabâssâ *v* hendak
melihat

pangabas(sa) *n* cara
memandang

pangabâsân *n* penglihatan

abây [abei] tandan pisang
(ttg. tangkai panjang pada
buah-buahan yang ber-
tumpukan)

ngabây *v* memotong
tandan pisang

abbhâ [abb^he] *n* bau mulut
abbhâna baceng 'bau
mulutnya busuk/ tidak
enak'

wang-

lowangè/ngalowangè

abbhâ 'hanya menghabis-
kan bau mulut saja'

nasehat yang percuma
karena tidak digubris

mowang abbhâ bâceng
'membuang bau mulut
yang busuk' mem-
pengaruhi orang lain
melakukan sesuatu yang
meng-untungkan bagi diri
sendiri

abbhâng [abb^hɛŋ] **bhâng-**
ngabhângè v menakut-
nakuti

abbheng [abb^hɛŋ]
ngabbhengngè v meng-
halangi

kaabbhengngan v ter-
halang (ttg. perempuan
yang meninggal karena
bayi tidak bias keluar)

abbher [abb^hɛr] **ngabbher** v
1 terbang (dengan kepak-
an sayap atau tenaga
dorong mesin) *Lamon
mano' ngabbher, jhuko'
alangngoy.* 'jika burung
terbang, ikan berenang' 2
melayang *Lajangnga
samot la ngabbher e
langnge'.* 'layang-layang
samot melayang di langit'

mangabbher v mener-
bangkan

mangabbherraghi v
menerbangkan untuk
orang lain

pangabbherrâ n cara
terbangnya

bher-ngabbher v beter-
bangan

ngabbherrâ ta' têngghi,
akoro'a ta' dâlem'mau
terbang ta' tinggi,
menggali pun tak dalam'
tidak memiliki kekuasaan
sama sekali

abbhlâk [abb^hlɛk]
ngabbhlâk v membuka
pintu lebar-lebar

abbhrâ [abb^hrɛ] a kelihatan
kelihatan jelas dan
tajam/mencolok *Mon
ngangghuy kalambhi
abârna mèra èkatèla'
abbhrâ.* Kalau memakai
baju berwarna merah
kelihatan mencolok.

abbhreng [abb^hrɛŋ] n brem;
sejenis makanan yang
terbuat dari tepung dan
sari tapai

¹**abbhut** [abb^hut] *a* berat
(sukar, susah, payah,
muskil, sulit) *cè'*

²**abbhut** [abb^hut]
ngabbhuddhi *v* me-
minjamkan

abbo [abbo] *p* aduh; wah
(kata seru sebagai ung-
kapan keheranan)

bo-abbo wah wah wah

abdhi [abd^hi] *n* abdi, sahaya
(pelayan, orang bawahan)

abdhina *pron* [T] saya

ngabdhi *v* mengabdikan

abdhi dhâlem *pron* [T]
saya

abek [abək] *a* sejuk (segar)

bek-abek *adv* amat sejuk

bek-ngabek *v*
menyejukkan diri

abhâng [abhɛŋ] *a* merah
*Kaka' lèbur ,dâ' mano' sè
abulu abhâng.* 'kakak
senang pada burung yang
berbulu merah'

¹**abhu** [abhu] *intj* aduh
(ungkapan keterkejutan,
keheranan, dsb) *Abhu! Ma'*

bariya? 'aduh, kok
begitu?'

²**abhu** [abhu] *a* agak
keropos karena dimakan
usia

abit [abit] *a* lama

maabit *v* memperlama

abidhâna lebih lama

bit-abit *adv* lama-lama

bit-maabit berpura-pura
lama

saabiddhâ *adv* selamanya

abu [abu] *n* abu

abu tomang *v* abu sisa
pembakaran tungku

acan [acan] *n* terasi

acar [acar] *n* acar

accem [accɛm] *n* (buah atau
pohon) asam

accèn [accɛŋ] *a* asin

cèn-accèn *n* ikan asin

acum [acum] *v* menyusun
dari bawah ke atas

ngacum *v* menyusun dari
bawah ke atas

adâ' [adɛʔ] *adv* depan

dâ'-âdâ' *a* paling depan

adâ' [adɛʔ] *v* tidak ada;
tiada → *tadâ'*

maadâ' *v* menghabiskan

aḍdhâng [add^hɛŋ] *v* hadang
ngaḍdhâng *v* menghadang
pangaḍdhâng *n* nelayan
 pembeli yang menyusul
 nelayan pencari ikan
 ketengah laut untuk
 membeli hasil tangkapan
dhâng-aḍdhâng *n* peng-
 hadang; tirai pembatas
aḍdhep [add^hɛp] *v* meng-
 hadap ke ...
ḍhep-aḍdhebbhan *v* saling
 berhadapan
ngaḍdhep *v* menghadap
ngaḍdheppaghi *v* meng-
 hadapkan
ngaḍdhebbhi *v* meng-
 hadapi
addhu [addhu] *v* adu
addhuân *n* aduan
dhu-ngaddhu *v* mengadu
 domba
ngaddhu *v* mengadu
addhu adâ *idm* adu muka
dhu-addhu bâlâkang 'adu
 punggung' saling bermu-
 suhan
addhu terrang 'adu terang'
 saling jujur

adhât [adhɛt] *n* adat;
 kebiasaan
ngadhâdhi *v* melakukan
 atau memperlakukan
 sesuai adat yang berlaku
adhât kettang 'adat kera/
 monyet' kurang ajar; tidak
 tahu adat
adhân [adhɛn] *n, v* 1 azan
ngadhânè *v* mengadzani
aèng [aɛŋ] *n* air
kaaèngan *v* terkna air
ngaèngè *vt* mengairi
aèng mata air mata
Aèng èpaghili ècello *perib*
 'air dialirkan diciduk'
 meminta sesuatu sedang-
 kan yang diminta tersebut
 sangat dibutuhkan oleh
 orang yang diminta
 tersebut
Aèng èpeddhâng ta' apèsà
perib 'air ditetak pedang
 tidak terpisah' hubungan
 keluarga yang sangat erat
 sehingga tidak terganggu
 dengan masalah dari luar
Aèng mon possa' sakalè
tadâ' ghulina *perib* 'jika
 penuh, air tidak bergerak'

orang pintar biasanya tidak banyak bicara

Aèng satengnga sè aghunjâk *perib* 'air (terisi) setengah (lah) yang tergucang' orang yang banyak bicara biasanya tidak pintar

Aèng sondhâng nanḍhâaghi dâlemma lèmbung *perib* 'air mengalir balik menandakan dalamnya lubuk' orang berilmu tidak banyak bicara

Mara àèng è daunna tales *perib* 'ibarat air di daun keladi' orang yang tidak bisa dinasehati

Mara àèng ebâḍḍhâi kèrèng *perib* 'seperti air diwadahi keranjang ikan' harta yang cepat habis

afal [afal] *v* hafal

ngafallaghi *v* menghafal

afalan 1 *n* hafalan 2 *adv* dengan cara dihafal

aghâma [ag^hema] *n* agama

aghung [ag^hun] *a* agung; amat besar

ahad [ahat] *n* nama hari pertama dalam penanggalan Madura yang mengadopsi dari penanggalan Hijriyah

ahadhân diadakan setiap hari Ahad, misalnya *pasar ahadhan* 'pasar yang diadakan setiap hari Ahad'

ahli [ahli] *n* ahli

li-maahli *v* sok ahli

ajâm [ajem] *n* ayam

jâm-ngajâmè *v* memanas-manasi

ajâm atellor è bherrâs 'ayam bertelur di beras' pejabat yang suka menerima suap atau sogokan

Ajâm atellor emmas 'ayam bertelur emas' orang yang tidak kekurangan sesuatu (kaya)

Ajâm katè ta' kala kalè □ **ègghâ** *perib* 'ayam

katai tidak kalah gemerusknya' untuk kebenaran orang kecil akan memberikan

Thank You for previewing this eBook

You can read the full version of this eBook in different formats:

- HTML (Free /Available to everyone)
- PDF / TXT (Available to V.I.P. members. Free Standard members can access up to 5 PDF/TXT eBooks per month each month)
- Epub & Mobipocket (Exclusive to V.I.P. members)

To download this full book, simply select the format you desire below

